

Otazníky kolem postranic

Postranice, které jsou součástí převážné většiny moderních nemocničních a pečovatelských lůžek, se staly v zařízeních sociální péče horkým tématem. Podle nového zákona o sociálních službách platného od počátku letošního roku totiž mohou být v určitých situacích považovány za opatření omezující osobní svobodu. Jenže bez použití postranic je velké množství klientů zařízení sociální péče vystaveno téměř stoprocentnímu riziku pádu z lůžka.

Řada domovů důchodců a dalších pečovatelských domů proto hledá cestu, jak nalézt kompromis mezi ochrannou a restriktivní funkcí postranic lůžek. O tom, že hledání pověstné zlaté střední cesty bude během na delší trať panuje mezi zúčastněnými vzácná shoda. „Sporným výkladům nahrává nejednoznačné vymezení pojmu restriktivní opatření,“ domnívá se prezident Asociace provozovatelů sociálních služeb Jiří Horecký. V paragrafu 89 zmiňovaného zákona č. 108/2006 Sb. se totiž nemluví o konkrétních omezovacích metodách, jejichž aplikace je v sociální sféře zakázaná, nýbrž o obecně o prostředcích, které nesmějí klientům bránit ve svobodnému pohybu. Jednoznačnější sdělení nenabízí ani příslušná prováděcí vyhláška, ani dokument Otázky a odpovědi k zákonu, oba dokumenty vypracovalo a zveřejnilo Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Klienti postranice chtějí

Co se týče postranic, tak je zákon v praxi vykládán tak, že postranice, které jsou vytažené v celé délce lůžka (tzv. průběžné postranice), jsou považovány za omezující prostředek. Postranice, které lze vytáhnout pouze v jedné části ložné plochy (nejčastěji jde o dělené dvoudílné nebo l postranice), restrikcí nejsou. To znamená, že použití prvního jmenovaného typu, musí indikovat ošetřující lékař, navíc je vytažení těchto průběžných postranic podmíněné souhlasem samotného klienta nebo jeho zákonného zástupce. Na první pohled by se tak mohlo zdát, že vysunutí postranic u lůžka je akt na hranici zákona a ten, kdo postranice používá, se stává téměř zločincem. Jenže jak napovídají zkušenosti lidí z praxe, opak je pravdou. „Postranice používáme, pokud jejich nastavení klient požaduje,“ říká Dana Šnebergerová, vedoucí úseku zdravotnické péče centra sociálních služeb Domov Harmonie v Mirošově u Rokycan. Podle ní si klienti většinou jejich použití přejí. A lidem po cévních mozkových příhodách dokonce pomáhají k znovuzískání soběstačnosti. Bez předchozího souhlasu buď rodiny nebo samotného klienta se postranice používají pouze v případě prudkého zhoršení zdravotního stavu. „Za svou 25letou praxi jsem se nesetkala se stížností na použití postranic,“ tvrdí vedoucí zdravotnické péče Domova Harmonie.

V tom se shodne s Jiřím Horeckým, prezidentem Asociace provozovatelů sociálních služeb a ředitelem G-centra v Táboře, které kromě dalších sociálních služeb provozuje Domov pro seniory. „Naši klienti i jejich rodiny vědí, že při používání postranic jednáme zejména s cílem chránit zdraví klienta, nikoliv omezovat jeho osobní svobodu. Je samozřejmé, že klient má možnost výslovně zakázat po podepsání reversu používání postranic a my jeho rozhodnutí, po seznámení se všemi riziky, plně respektujeme,“ popisuje praxi v tábořském Domově pro seniory Jiří Horecký.

V Mirošově pro používání postranic vypracovali už v loňském roce podrobnou vnitřní směrnici (Metodika vedoucího zdravotního úseku pro používání postranic), která je závazná pro všechny pracovníky Domova. Metodika byla zpracována především z důvodu ochrany zdejších klientů a samozřejmě vyhovuje požadavkům nového zákona. Vychází vstříc moderním trendům v ošetrovatelské péči a důraz je v ní kladen na individuální přístup ke klientům. Právě individualizaci a také specializaci péče považuje Dana Šnebergerová za hlavní přínos nového zákona. Klade ale vysoké nároky na personál, který byl léta zvyklý pracovat určitým stylem. „Neříkám, že špatně, ale zkrátka jinak. Dnešní doba vyžaduje jiné přístupy, které se všichni musíme naučit. A to samozřejmě nejde ze dne na den,“ domnívá se Dana Šnebergerová.

Využití postranic je v rukou personálu

Právě proti rutinním a zastaralým postupům brojí největší odpůrci používání postranic. Mezi kritiky patří i kancelář veřejného ochránce práv – ombudsmana, jejíž zástupci nepravdělně navštěvují zařízení pro seniory s cílem zjistit, zda jsou dodržována a respektována jejich práva. Zjištění nejsou ovšem nikterak pozbudivá. „Většina navštívených zařízení nepovažuje za omezující prostředek postranice, přestože mají potenciál omezit volnost pohybu. Jejich užití není plošně vyloučeno, ovšem pro jejich oprávněnost musí být splněny všechny obecné podmínky. Ochránce například naprosto nesouhlasí s použitím postranic přes den z důvodu neklidu pohyblivého pacienta nebo tam, kde sice klient s postranicemi souhlasí (jako s prevencí pádu), ale nemůže si je sám spustit,“ se uvádí ve zprávě z návštěv 27 zařízení, které proběhly v první polovině roku 2007.

Nepřátele mají postranice nejen mezi ochránci lidských práv, ale i mezi vědeckou obcí. Někteří geriatři tvrdí, že postranice místo aby chránily před pádem naopak zvyšují počet pádů a kromě toho zhoršují jejich zdravotnické následky. „Postranice nejsou na lůžku proto, aby zabránily člověku, který je fyzicky schopný, svévolně opustit lůžko,“ připouští Pavel Pospíšil z marketingového oddělení společnosti Linet. „Hlavní funkcí postranic našich lůžek je ochrana pacienta před pádem. My jako výrobci lůžek pouze dáváme personálu technické možnosti k ochraně pacienta, jejich využití je na personálu,“ dodává. Konkrétním příkladem mohou být postranice lůžka Image společnosti Linet, které lze nastavit podle individuální kondice pacienta. Je na rozhodnutí ošetřovatele, jak zhodnotí jeho stav a potřeby, a podle toho zvolí potřebnou polohu postranic (Od polohy lůžka zcela bez postranic, jejich úplným zasunutím pod ložnou plochu až po ochrannou bariéru dosahující výšky až 59 cm. A mezi těmito extrémny jsou tři další polohy.).

Přes občasné kritické ohlasy zůstávají postranice nejučinnějšími prostředky v boji proti pádům. Výrobci nemocničních lůžek je integrují do všech nových modelů. Samozřejmě, že věnují maximální pozornost bezpečnostním parametrům – jak samotných postranic, tak celého lůžka. Kromě postranic jsou nová lůžka vybavena řadou funkcí, které slouží k prevenci pádů. Lůžka značky Linet jsou vybavena funkcemi, které mají velký přínos pro bezpečnost a prevenci pádů. Mezi ně patří například nízká nástupní výška cca 40 cm nad podlahou (pacientovi pomáhá vstát z lůžka, ale ochrání pacienta při případném pádu od těžších zranění), inteligentní brzdící systémy (množství pádů z lůžka je spojeno s nezajištěnými brzdami, proto jsou sofistikované automatické brzdy stále žádanější funkcí) nebo mobilizační madla (poskytují pacientům oporu při vstávání).

Postranice moderních elektricky polohovatelných lůžek ovšem nejsou určeny pouze k ochraně bezpečnosti pacienta, jejich využití je mnohem univerzálnější. Podle požadavků z klinického prostředí výrobci lůžek přizpůsobují konstrukci postranic k tomu, aby personál mohl s jejich pomocí pacienta například polohovat, protože se jich pacient může v poloze na boku přidržet. Pro ošetřovatelky znamenají snadnější výměnu prádla či hygienu a neohroží riziko pádu z lůžka. Zcela nový rozměr dává funkcí postranic laterální náklon ložné plochy, díky němuž může ošetřovatelka manipulovat s nepohyblivým pacientem s vynaložením mnohem menšího úsilí. Postranice tak začínají hrát roli nejen ochrany pacienta před pádem, ale zároveň se stávají praktickým pomocníkem v ošetrovatelské péči.

